

ISLOM BANK TIZIMINING O‘ZBEKISTONDAGI RIVOJLANISH
ISTIQBOLLARI

Turopova Nigora Xolmurod qizi

Termiz Davlat universiteti

nturopova@tersu.uz

Nurmatova Shahzoda

Termiz Davlat universiteti

Menejment yo‘nalishi, 2-guruh talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada Islom bank tizimining O‘zbekistonda shakllanishi, rivojlanish bosqichlari va istiqbollari tahlil qilinadi. Maqolada islomiy bank xizmatlarining iqtisodiy barqarorlikni ta‘minlashdagi roli, aholining diniy qadriyatlari va moliyaviy ehtiyojlari bilan bog‘liq jihatlar yoritilgan. Islom bank tizimining afzalliklari, mavjud muammolar va huquqiy asoslarni mustahkamlash yo‘llari haqida fikrlar bildirilgan.

Kalit so‘zlar: islom bank tizimi, foizsiz moliya, sarmoya, iqtisodiy barqarorlik, shariat, zakot, risk taqsimoti.

Kirish

Bugungi kunda islomiy moliya tizimi nafaqat musulmon mamlakatlarida, balki xalqaro moliyaviy bozorlarning ham ajralmas qismiga aylangan. Islom banklari faoliyati foizsiz moliyaviy operatsiyalarga asoslangan bo‘lib, ular investitsiya va sheriklik tamoyillari orqali foyda ko‘radi. O‘zbekistonda ham ushbu tizimning rivojlanishiga e‘tibor kuchayib bormoqda. Islom bank tizimi nafaqat diniy qadriyatlarni inobatga oladi, balki iqtisodiy barqarorlikni ta‘minlashda ham muhim ahamiyatga ega.

Islom bank tizimining mohiyati

Islom bank tizimi – bu shariat qoidalariga muvofiq holda faoliyat yurituvchi moliya tizimi bo‘lib, unda foiz (ribo) taqiqlangan. Bu tizimda foyda va zarar taqsimoti asosiy tamoyil sifatida belgilanadi. Banklar mijozlarning mablag‘larini haqiqiy iqtisodiy faoliyatlarga, masalan, ishlab chiqarish, savdo yoki qurilish loyihalariga yo‘naltiradi. Islom banklari jamiyatda ijtimoiy adolat, halollik va iqtisodiy barqarorlikni ta‘minlashda faol rol o‘ynaydi.

Islom bank tizimining O‘zbekistondagi rivojlanish holati

O‘zbekistonda so‘nggi yillarda islomiy moliyalashtirish tizimiga qiziqish ortib bormoqda. 2023–2025-yillarda qator normativ-huquqiy hujjatlar ishlab chiqilib, islomiy bank faoliyatini huquqiy jihatdan tartibga solish bo‘yicha dastlabki qadamlar qo‘yildi. Aholining katta qismi foizli kreditlardan diniy e‘tiqod sabab foydalanmayotgani ham ushbu tizimning zarurligini ko‘rsatadi. Islom banklari orqali kichik biznes, tadbirkorlik va ijtimoiy loyihalarni qo‘llab-quvvatlash imkoniyati kengaymoqda.

Islom banklari va an‘anaviy banklar o‘rtasidagi farqlar

AN‘ANAVIY BANKLAR	ISLOM BANKLARI
Asosiy e‘tibor kreditlashga qaratiladi.	Asosiy e‘tibor investitsiya va sheriklik asosida sarmoyaga qaratiladi.
Daromad foiz orqali olinadi.	Daromad foyda va zarar taqsimoti orqali olinadi.
Pul tovar sifatida ishlatiladi.	Pul tovar emas, balki ayirboshlash vositasi hisoblanadi.
Foiz stavkalari oldindan belgilanadi.	Foyda loyihaga qarab taqsimlanadi, kafolatlanmaydi.
Axloqiy mezonlar e‘tiborga olinmaydi.	Axloqiy va shariat mezonlari qat‘iy rioya qilinadi.
Zakot tizimi mavjud emas.	Zakot tizimi islomiy moliyalashtirishning ajralmas qismidir.
Risk bank zimmasida emas.	Risk bank va mijoz o‘rtasida teng taqsimlanadi.

Jadvaldan ko‘rinib turibdiki, islom bank tizimi nafaqat moliyaviy foyda olishga, balki iqtisodiy barqarorlik, halollik va ijtimoiy mas‘uliyatni ta‘minlashga qaratilgan. Bu tizim kapitalning real sektor orqali aylanishini rag‘batlantiradi va inflyatsion bosimni kamaytiradi.

O‘zbekistonda islom bank tizimini rivojlantirish istiqbollari

Kelgusida O‘zbekistonda islom bank tizimini rivojlantirish uchun bir qator yo‘nalishlarda ish olib borish lozim: birinchidan, huquqiy asoslarni takomillashtirish,

ikkinchidan, aholining moliyaviy savodxonligini oshirish, uchinchidan esa xalqaro islom moliyaviy tashkilotlar bilan hamkorlikni kengaytirish zarur. Shuningdek, islomiy bank xizmatlarini raqamlashtirish, mobil ilovalar orqali joriy etish tizimning ommalashuviga xizmat qiladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, islom bank tizimi O‘zbekiston iqtisodiyotida muhim o‘rin egallab borayotgan yangi yo‘nalishdir. Bu tizim milliy iqtisodiyotda adolatli taqsimot, halollik va barqarorlikni ta‘minlashga xizmat qiladi. Yaqin kelajakda ushbu yo‘nalish mamlakatda moliyaviy muhitni yanada sog‘lomshtirish, aholining ishonchini oshirish hamda iqtisodiy o‘sishga ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ehsan Shenojak. “Islom iqtisodiyoti: Global inqirozdan chiqish yo‘li”. Iqro-nashr, Toshkent – 2023.
2. Muftiy Muhammad Taqiy Usmoniy. “Islomiy bank amaliyoti”. Azon nashriyoti, Toshkent – 2023.
3. Eldos Fozilbekov. “Islom bank tizimining O‘zbekistondagi imkoniyatlari”. Gazeta.uz, 2024.
4. Ahadquli Xolmuhammad o‘g‘li. “Savdogarlar ustozlari yoxud haqiqiy omad kaliti”. Ilm-ziyo-zakovat nashriyoti, Toshkent – 2022.
5. Ravshan Abdullayev. “Islomda savdo va tadbirkorlik me‘yori”. Toshkent – 2023.